

Природно-заповідний фонд України

Національна екологічна мережа

Мета: формувати в учнів знання про природно-заповідний фонд України, особливості його розташування та його основні категорії; пояснити основні напрямки створення національної екологічної мережі; ознайомити з найвидатнішими природно-заповідними територіями України; повідомити учням про моніторинг навколишнього середовища в Україні, його зміст та організацію; надати розуміння необхідності даного виду комплексних наукових досліджень; систематизувати знання про природно-заповідний фонд України; продовжувати формувати навички роботи з картографічними матеріалами; формувати екологічне мислення учнів.

Обладнання: фізична карта України, карта природно-заповідного фонду України, мультимедійна презентація

Географічна номенклатура: біосферні заповідники: Асканія-Нова, Карпатський, Чорноморський, Дунайський; природні заповідники: Карадазький, Український степовий, Медобори, Канівський, Поліський; національні природні парки: Карпатський, Швацький, Синевір, Подільські Товтри; регіональний ландшафтний парк «Меотида».

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Вивчення нового матеріалу

V. Узагальнення

Домашнє завдання

Пригадайте

- які ви знаєте міжнародні організації з охорони природи

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

англ. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*

International Union for Conservation of Nature (IUCN)

Міжнародний союз охорони природи (МСОП)

Грінпіс

англ. *Greenpeace*

GREENPEACE

Мета Охорона довкілля,
утворення Збереження миру

Заснована 1971

Штаб-квартира Амстердам,
Нідерланди

Бюджет €236.9 млн. (2011)

Вебсайт <http://www.greenpeace.org/>

Розташування офісів «Грінпіс» у світі

Розвиток заповідної справи в Україні

Природно-заповідний фонд (ПЗФ)

— це ділянки суходолу та водного простору, природні комплекси яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність.

- території **ПЗФ** призначені для:

- збереження первинних природних ландшафтів
- біологічного різноманіття, зникаючих видів тварин та рослин
- підтримання екологічної рівноваги довкілля

Законодавча база про охорону природи в Україні

- У 1991 р. було прийнято закон «Про охорону навколишнього природного середовища»
- У 1992 р. – закон «Про природно-заповідний фонд України»
- У 1994 р. – програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні

Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України

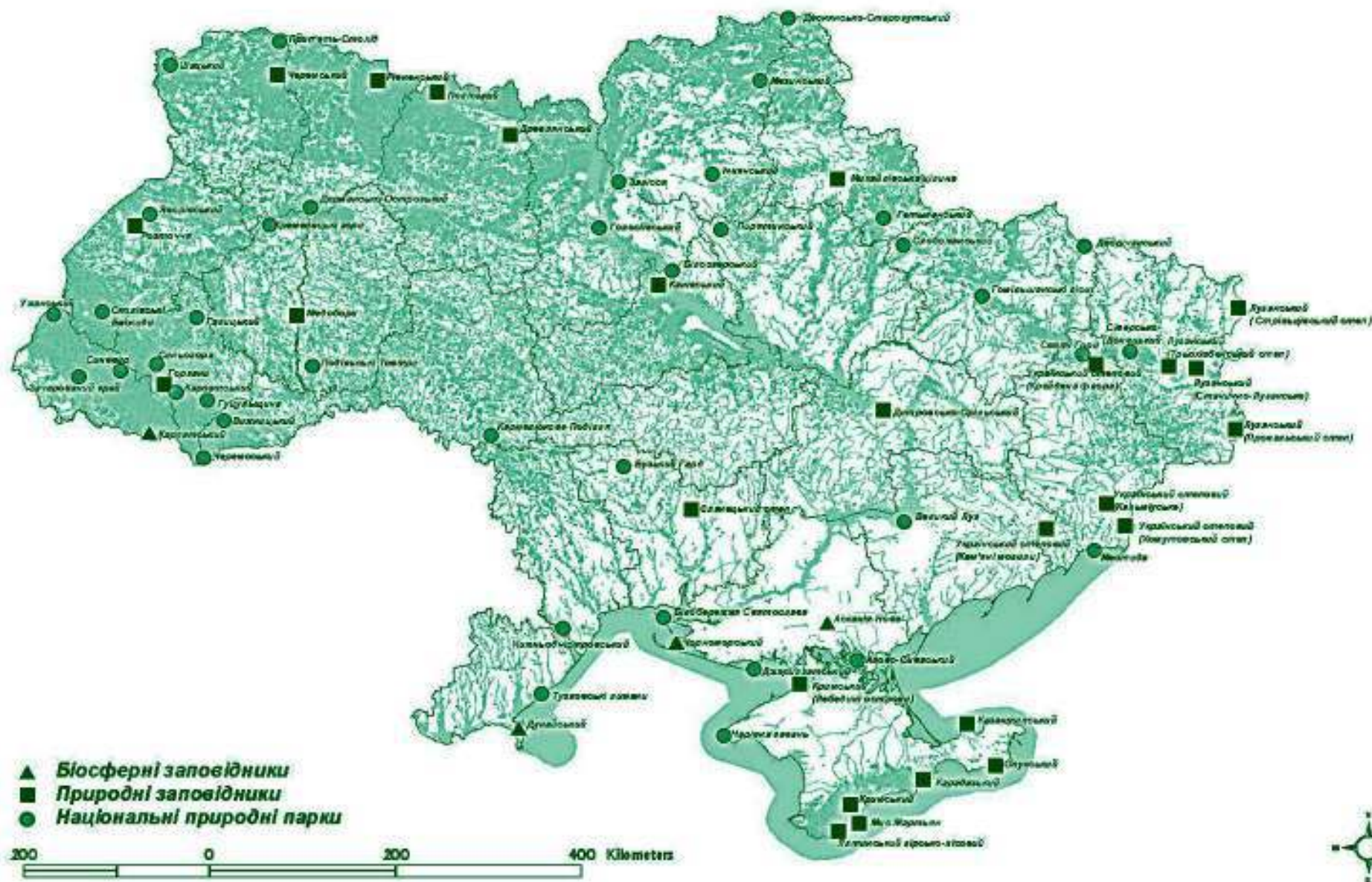

Закон «Про природно-заповідний фонд України»

- визначає, що до цього фонду належать **11 категорій** природоохоронних територій, які об'єднані у дві групи:
 - **природні території та об'єкти**
 - **штучно створені об'єкти**

Категорії територій та об'єктів ПЗФ України											
природні території та об'єкти								штучно створені об'єкти			
природні заповідники	біосферні заповідники	національні природні парки	регіональні ландшафтні парки	заказники	пам'ятки природи	заповідні урочища		ботанічні сади	дендрологічні парки	зоологічні парки	пам'ятки садово-паркового мистецтва

Карто-схема розміщення установ природно-заповідного фонду України

Категорії природно-заповідного фонду України

Всього в Україні створено

близько **8100** природоохоронних територій:

- **Глобальний (біосферний) рівень** – біосферні заповідники (5)
- **Загальнодержавний (національний) рівень:**
 - природні заповідники (19)
 - національні природні парки (52)
- **Регіональний і локальний (місцевий) рівні:**
 - заказники (3103)
 - пам'ятки природи (3388)
 - заповідні урочища (809)
 - регіональні ландшафтні парки (77)
- **Штучно створені природоохоронні об'єкти:**
 - ботанічні сади (28)
 - дендропарки (57)
 - зоопарки (13)
 - парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва (556)

дендропарк Кропивницький
Кіровоградська обл.

Природні заповідники

— природоохоронні, науково-дослідні установи
загальнодержавного значення

Мета створення:

- **збереження в природному стані** типових або унікальних для даної ландшафтної зони природних комплексів з усією сукупністю їхніх компонентів
 - **вивчення** природних процесів і явищ, що відбуваються в них
 - **розробки** наукових засад охорони довкілля..
- Ділянки землі та водного простору, що належать до заповідників, **повністю вилучаються** з господарського використання

«Горґани»

— природний заповідник
в Українських Карпатах

Природні заповідники України - 19

1. Ґорґани
2. Дніпровсько-Орільський
3. Єланецький степ
4. Казантипський
5. Канівський
6. Карадазький
7. Кримський
8. Кузійський
9. Луганський
10. Медобори

Медобори

11. Мис Мартьян
12. Михайлівська цілина
13. Опукський
14. Поліський
15. Розточчя
16. Рівненський
17. Черемський
18. Український степовий
19. Ялтинський гірсько-лісовий

Єланецький степ

Біосферні заповідники (5)

— природоохоронні науково-дослідні установи з **міжнародним статусом**

Мета створення:

- збереження в природному стані типових природних комплексів
- здійснення фонового моніторингу
- вивчення навколишнього природного середовища
- вивчення змін середовища під дією антропогенних факторів

Асканія-Нова (1883)

Чорноморський (1927)

Карпатський (1968)

Дунайський (1981)

Чорнобильський радіаційно-екологічний (2016)

Біосферний заповідник

- Біосферні заповідники мають особливу структуру — вирізняють **4** різні за функціональним призначенням **зони**

- 1. заповідне ядро**, де заборонена будь-яка діяльність, окрім освітньої
- 2. буферна зона**, в якій відбувається екологічно безпечна діяльність: екотуризм, фундаментальні дослідження
- 3. перехідна зона** де допускається розміщення населених пунктів і сільськогосподарська діяльність
- 4. зона використання екосистем** з різними видами господарської діяльності, яка не повинна шкодити природі: землекористування, лісокористування, рекреаційна справа

Асканія-Нова

Національні природні парки

– природоохоронні, рекреаційні, культурно-освітні, науково-дослідні установи загальнодержавного значення

Мета створення:

- збереження **еталонних природних комплексів** та біологічного різноманіття
- збереження та раціональне використання **рекреаційних ресурсів**
- **екологічна освіта населення**

Святі гори

Природні національні парки України (52)

- Карпатський(1980)
- Шацький (1983)
- Синевир (1989)
- Азово-Сиваський (1993)
- Подільські Товтри (1993)
- Святі Гори (1997)
- Вижницький (1998)
- Яворівський (1998)
- Сколівські Бескиди (1999)
- Ужанський (1999)
- Гуцульщина (2002)
- Ічнянський (2004)
- Галицький (2004)
- Голосіївський (2007) та ін.

Шацький національний парк

Регіональні ландшафтні парки

– природоохоронні рекреаційні території **місцевого чи регіонального значення**, що створюються з метою збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об'єктів, а також забезпечення умов для організованого відпочинку людей

Завдання:

- **збереження цінних природних та історико-культурних об'єктів;**
- **створення умов для ефективного туризму і відпочинку в природних умовах з дотриманням режиму охорони заповідних природних об'єктів;**
- **сприяння екологічній освітньо-виховній роботі**

«Диканський» (Полтавська обл.)

Регіональні ландшафтні парки

- В Україні створено **77** регіональних ландшафтних парків, що становлять понад **19 % від загальної площі** природоохоронних об'єктів
- Їхні назви відомі далеко за межами місця їх знаходження:
 - «Диканський» на Полтавщині
 - «Боковеньки» на Кіровоградщині
 - «Бахчисарай» або «Донузлав» у Криму;
 - «Гранітно-степове Побужжя» на Миколаївщині
 - «Немирівське Побужжя» та «Дністер» на Вінниччині
 - «Меотида», «Донецький кряж» на Донеччині
 - «Синяк» на Закарпатті
 - «Дніпровські острови» й «Лиса гора» в Києві;
 - «Печенізьке поле» на Харківщині та інші.

«Печенізьке поле»

Заказники

- **заказниками оголошуються природні території (акваторії) із метою збереження та відтворення природних комплексів або їх окремих компонентів**
- **на території заказників дозволяється обмежена господарська діяльність, але тільки така, що не завдає шкоди об'єктам, які охороняються**
- **оголошення заказників провадиться без вилучення земельних ділянок у їх власників, на яких і покладається забезпечення режиму охорони**

**Заказник «Роський»
– іхтіологічний заказник
на р. Рось,
Черкаська обл.**

Заказники

- Залежно від характеру, мети організації і необхідності режиму охорони заказники поділяють на:
 - ландшафтні
 - лісові
 - ботанічні
 - загальнозоологічні
 - орнітологічні
 - ентомологічні
 - іхтіологічні
 - гідрологічні
 - загальногеологічні
 - палеонтологічні
 - карстово-спелеологічні

**Бредулецький
лісовий заказник,
Івано-Франківська обл.**

**«Башта»
гідрологічний заказник,
Південний Буг,
Хмельницька обл.**

Пам'ятки природи

- пам'ятками природи оголошуються окремі унікальні природні утворення, що мають особливе природоохоронне, наукове, естетичне та пізнавальне значення
- режим пам'яток природи може бути різним залежно від основного об'єкту охорони
- оголошення пам'яток природи провадиться без вилучення земельних ділянок у їх власників або користувачів

Скелі Довбуша
— печерний комплекс
Івано-Франківська обл.

Пам'ятки природи

- пам'ятки природи, поділяються на:

- комплексні
- ботанічні
- зоологічні
- гідрологічні
- геологічні
- пралісові
- заповідні урочища

**Болото Ширковець
Івано-Франківська обл.**

**Пташиний базар
Кременчуцьке вдсх.
Кіровоградська обл.**

**Яблуня-колонія
м. Кролевець,
Сумська обл.**

Штучно створені природоохоронні об'єкти

- ботанічні сади
- зоопарки
- парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва
- дендрологічні парки

**дендрологічний
парк «Софіївка»
м. Умань
Черкаська обл.**

**Сквер
ім. Т. Г. Шевченка
м. Тернопіль**

**Нікітський ботанічний сад
Ялта, Крим**

Національна екологічна мережа

— це єдина територіальна система, що включає ділянки природних ландшафтів, об'єкти природно-заповідного фонду та інші території, що визначаються законодавством України

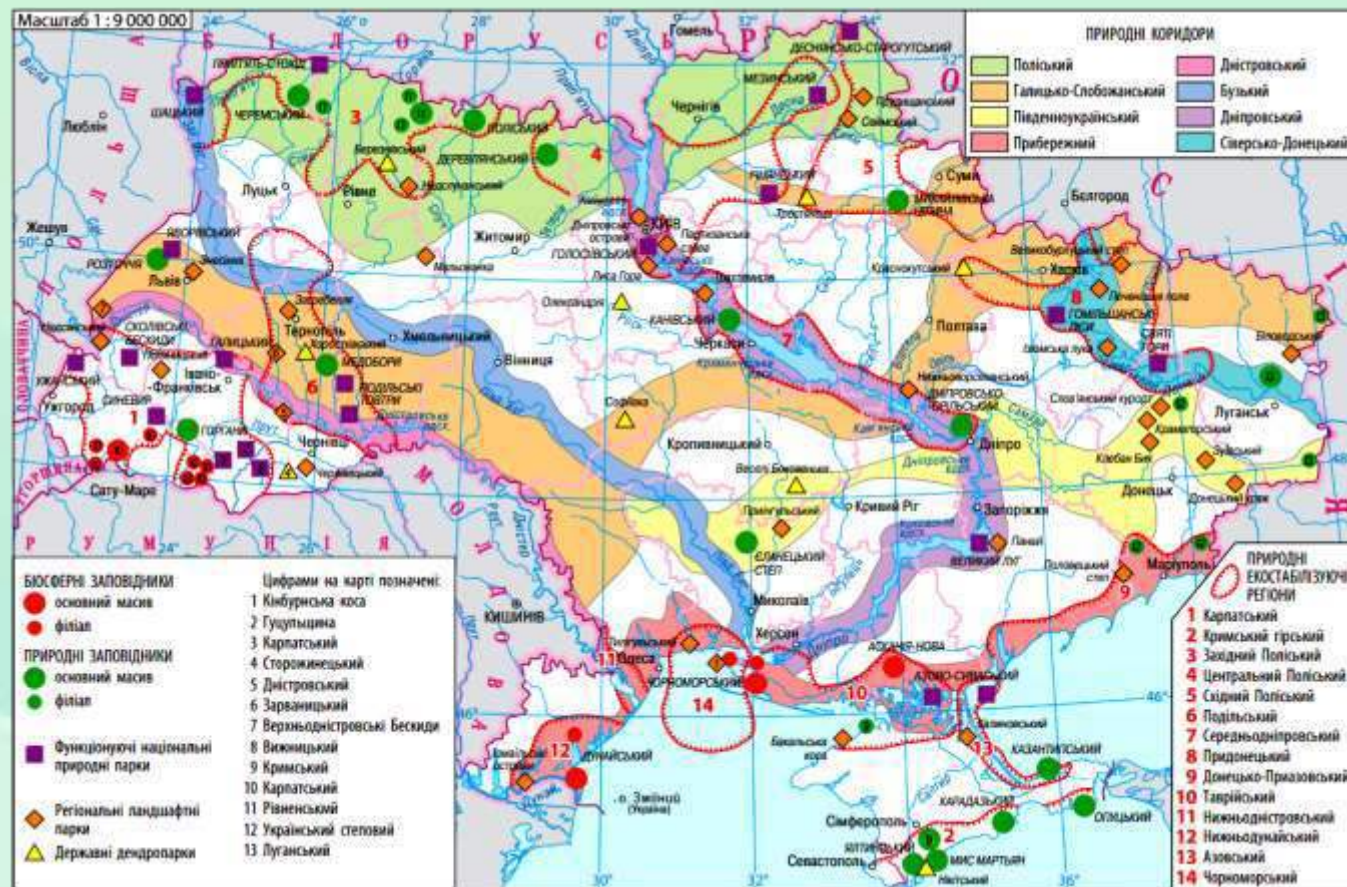
- Головна роль екологічної мережі полягає в забезпеченні можливості природної міграції та поширення рослин і тварин

- 8184 території та об'єкта загальною площею
- 4082,28 тис. га в межах сухопутної території України
- 402,5 тис. га в межах акваторії Чорного моря

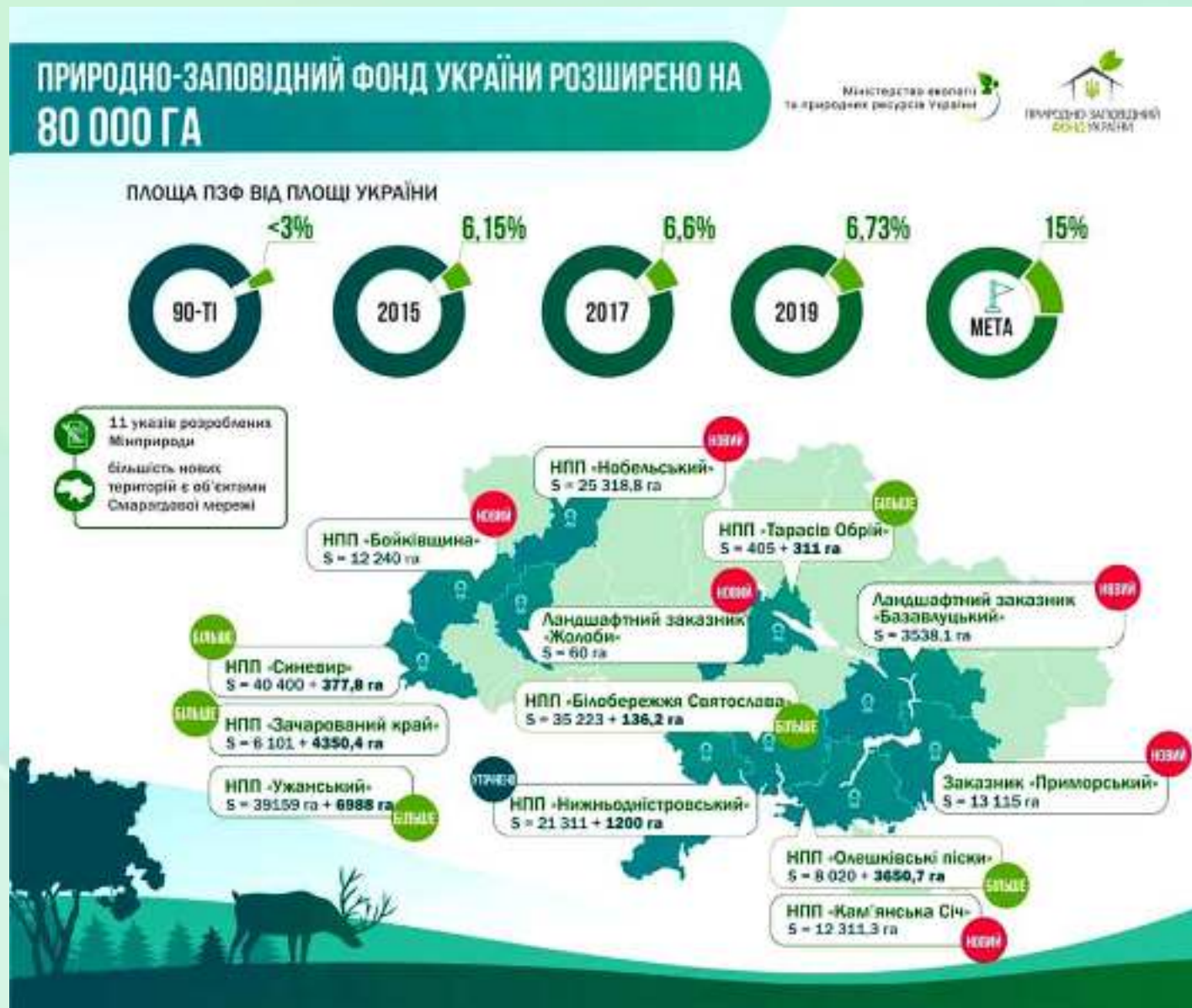
Національна екологічна мережа

- До елементів національної екологічної мережі загальнодержавного значення належать природні регіони, де зосереджено існуючі та такі, що створюватимуться, природно-заповідні території
- Насамперед це **регіони:**
 - Карпат,
 - Кримських гір,
 - Донецького кряжа,
 - Приазовської височини,
 - Подільської височини,
 - Полісся,
 - витоків малих річок,
 - окремих гирлових ділянок великих річок,
 - прибережно-морської смуги тощо

Національна екологічна мережа

- Всього в Україні створено близько **8100** природоохоронних територій із різним заповідним режимом
- «Показник заповідності» – відношення площі ПЗФ до площі держави – становить **6,30%**
- Такий показник **утричі менший**, ніж у країнах Європи

Робимо висновки

- **Природно-заповідний фонд — це національне надбання, для якого встановлюється особливий режим охорони й використання. Залежно від категорії та визначеного охоронного режиму території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватися з природоохоронною, науковою, освітньою, оздоровчою, рекреаційною та іншою метою**
- **Національна екологічна мережа — єдина територіальна система, що включає ділянки природних ландшафтів, об'єкти природно-заповідного фонду та інші території, що визначаються законодавством України. Головна роль екологічної мережі полягає в забезпеченні можливості природної міграції та поширення рослин і тварин**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготуватися до тематичного оцінювання, повторити
п 35-44, вчити поняття, контурна карта

